

PUTİN ETKİSİ

Rusya-Ukrayna Savaşı Balkanlar'ı Nasıl Etkiliyor/Etkileyecek?

Dr. Galip ÇAĞ

*Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü*

Rusya ve Ukrayna arasında uzun süredir devam edegelen gerilim, artık sivillerin de öldürüldüğü bir savaşa dönüştü. Türkiye dâhil küreselleşmiş dünyada, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin etkileri her yerde ciddi manada hissedilir hâle geldi. Burada yaşananların bize bakan yönü; ekonomik etkiler başta olmak üzere yeni bir mülteci krizi ve başka sosyal, diplomatik ve siyasi sorunların da peşi sıra geleceğidir. Bu yazı ise konunun en önemli tarafı olarak Rusya üzerinden, uzun süredir devam eden Balkanlar ilişkisi ve savaşın bölgede yarattığı gerilim/tesire odaklı olacak. Bunun bölgesel olarak sadece Balkanlar değil birkaç farklı noktadan incelenmesinde de fayda var.

TASAM sayfalarında da birkaç inceleme ile anlatmaya gayret ettiğim Sırbistan ve Bosna'daki Sırp etnisite arasındaki bağın, Rusya'ya uzanan kısmı Avrupa'nın bu bölgesinde ciddi gerilimler doğurmuştu. Bosna'da seçimin hemen sonrasında Bosna-Hersek'e bağlı Sırp Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı ve Bağımsız Sosyal Demokratlar İttifakı'nın Genel Başkanı Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Sırp Üyesi Milorad Dodik'in açıklamaları da bunun habercisi olmuştu:

"Hatta seçimden galip çıkan Sırp temsilci Milorad Dodik'in Bosna Hersek'in, Kırım'ı Rusya'nın bir parçası olarak resmen tanıması için çalışacağını açıklaması da bunun ispatı olmuştu. Aynı Dodik Rus gazetesi İzvestiya'ya verdiği demeçte şunları söylemişti: Böyle bir girişimde bulunacağım, Kırım'ın statüsünün Bosna Hersek düzeyinde tanınmasını sağlamaya niyetliyim. Ne de olsa, Kırım Yarımadası'nın Rusya ile yeniden birleşmesi, BM şartına uygun meşru bir referandumun sonucuydu. Kırım sakinlerinin tercihlerini ifade ettiği demokratik bir süreçti. Rusya belki Avrasyacı bakışının bir ucuna Sırp'ları yerleştirirken Sırp'lar da kadim panslavist düşüncüyü Rusya ile canlı tutmaya gayret ediyordu." (https://tasam.org/tr-TR/Icerik/61748/lavrovun_parmaklari_geldi_gordu_karistirdi_gitti)

Bu noktada Sırp'ların örneğin Kosova'nın NATO ve AB üyeliği beklediği, yani Batı'ya entegrasyon çabasında olduğu bir dönemde halihazırdaki savaştan çok önce tavrını Rusya'dan yana koyması bölge için mühim bir gerginlik sebebi. Özellikle de Bosna'daki sorunlu etnik düzen göz önüne alındığında ülkedeki diğer ayrılıklar ile bu sıcak sürecin yeni sorunlar doğurması kaçınılmaz. Hele de Son yıllarda Sırp aşırılığına karşı gelişen Boşnak-Hırvat birlikteliğinin seçim sitemine bağlı olarak değişen tavrı ile Ruslardan destek alan kışkırtmaya müsait Sırp milliyetçiliğinin korkutucu bir bekleyiş içinde olduğu da artık açık açık dillendiriliyor. Daha geçen hafta toplanan Bosna Başkanlık konseyinde Dodik'in, Bosna'nın Rusya-Ukrayna savaşında tarafsız olmasına dair açıklamasına Hırvat Üye Zeljko Komsic ve Boşnak Üye Sefik Dzaferovic'in tepkileri, sonrasında Dodik'in konseyi terk etmesi, yukarıda ifade

edilen ayrılığın zaten başladığını da göstermekte. İki etnisitenin AB ve NATO dolayısı ile de Batı yanlı tavrına Dodik'in Donbas'ı tanımaya meyilli tavrı eklenince Bosna'da da gizli bir savaşın devam ettiğini anlamak zorlaşmıyor. Ki bunu, Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un 2021 başındaki spekülasyon ziyareti ile birleştirdiğimizde ortaya çıkan tablo daha da netleşiyor.

Batı'ya entegrasyonda sıra bekleyen bir başka ve genç Balkan ülkesi Kosova'da durum çok daha net. Zira yakın geçmişte yaşadığı yıkıcı savaşa dair acıları taze olan Kosova Meclisi, Ukrayna'yı destekler açıklamasını muhalefet ve iktidarı ile birlikte yaptı. Ki Kosova Bölgesel Kalkınma Bakanı ve Kosova Demokratik Türk Partisi (KDTP) Genel Başkanı Fikrim Damka'nın bugünkü (07.03.2022) açıklaması da oldukça açık:

“Rusya'nın, Sırbistan ile ve özellikle Bosna Hersek'teki Sırp Cumhuriyeti ile yakın bağının olması, yakın ilişkilerinin olması ister istemez Balkanlar'da bir endişe ortamı oluşturdu. Yani Balkanlara da bu sızar mı, bu tür girişimler? Bu sebeple Kosova Meclisi geçen hafta toplanarak bu konu üzerinde hem iktidar hem de muhalefetin düşüncelerini belirterek ortak bir meclis kararıyla çıktı. (Kararda) Bizlerin bu tür bir savaşı kınadığına, Rusya'nın bağımsız bir ülke sınırları içinde yaşayan Ukraynalılara karşı yapmış olduğu savaşı kınadığına, Avrupa'nın, dünyanın, ABD'nin bunun karşısında durması gerektiğine ve Balkanların bu konu çerçevesinde iyice dikkate alınması, Balkan ülkelerinin hep birlikte hareket edip hem AB hem de NATO içerisinde olması gerektiğine vurgu yapıldı.” (Bkz. AA)

Muhtemelen 11-13 Mart'ta *“Diplomasiyi Yeniden Kurgulamak”* temasıyla düzenlenecek olan Antalya Diplomasi Forumu'nda (ADF) da bu konular en üst düzeyden konuşulacak gibi duruyor ve yine belki de Türkiye ile ortak bir bildirin de yayınlanması mümkün olacak.

Rusya Ukrayna savaşı göz önüne alındığında en tedirgin edici senaryolar Kuzey Makedonya'ya dair. Yine de Kuzey Makedonya Dışişleri Bakanlığı binasının dışı Ukrayna bayrağı renkleri ile süslenirken Kuzey Makedonya Dışişleri Bakanı Bujar Osmani'nin, savaşı Avrupa için kara bir gün olarak nitelmesi net bir tavır olarak algılanıyordu. Unutulmaması gerekiyor ki Kuzey Makedonya'da Arnavut nüfus net olmamakla birlikte üçte bir oranında, bunun yanında Sırp, Bulgarların Bulgar gördüğü, Yunanların ise nerede ise millet olarak görmediği bir Makedon nüfusu da başka bir yekün. Ve elbette Türkler. Böyle bir karmaşanın, kadim zamandan beri kaos merkezi hâline gelen Balkanlar'ın her etnik ve milliyetçi tartışmadan etkilenmesi de çok normal. Neyse ki Cumhurbaşkanı Stevo Pendarovski'nin şu açıklaması Makedonya'yı şimdilik sağlam bir noktada tutuyor:

“Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askerî eylemlerini sert bir şekilde kınıyorum. Bu eylemler, kaçınılmaz şekilde insan hayatının yeri doldurulamaz kaybına ve hasara yol açacaktır. Ukrayna'nın Rusya tarafından işgali, Ukrayna'nın egemenlik ve toprak bütünlüğüne bir saldırı, uluslararası hukukun temel ilkelerinin ağır ihlali, demokratik düzene yönelik bir darbe ve Avrupa'nın istikrarına yönelik bir tehdittir.”

Arnavutluk Cumhurbaşkanı İllir Meta ve Başbakan Edi Rama'nın ayrı ayrı ama aynı düzlemdeki net mesajları da Batı'nın, bölgenin en ucundaki müttefikinin Ukrayna'ya verdiği destek olarak yorumlanabilir. Bu durumda Rusya için en önemli bölge ülkesi olarak Sırp önüne çıkarken güneye doğru inilince Bosna'nın bu gerilimde bir sınır hattı gibi görülmesi de doğal oluyor. Bir anlamda Balkanlar'ın Arnavut nüfusunun Ukrayna'ya destek verirken Sırp'ın Rusya ile birlikte düşünmesi de açık bir durum olarak gözlemlenmekte. *Bulgaristan, Çekya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Norveç, Fransa, Hırvatistan, Macaristan, Romanya, Slovakya, Slovenya, Yunanistan ve Kuzey Makedonya'nın*

hava sahalarını Rusya'ya kapattığını da belirtmekte fayda var. Bu da bölgenin hava trafiği bağlamında Rusya'ya tamamen kapatıldığını söylemek yanlış olmayacak gibi duruyor.

Tüm bu bilgiler ve analizler sonunda ortaya çıkan tabloya göre Balkanlar'da Rusya'nın etki alanı şimdilik Sırp ile sınırlı gibi dursa da etnik yapıdaki idari sorunlar, temsil problemleri, sınır belirsizlikleri yeniden hatırlandığında savaşın ilerleyen safhalarındaki tesirlerinin evvela buraya yansması da korkutucu bir ihtimal olarak önümüzde duruyor. Dolayısı ile NATO, BM ve dahi AB'nin bu realiteyi göz önüne alarak bölgedeki istikrarı koruyucu tedbirler alması; Türkiye'nin de öncelikle buradaki Türk-İslâm nüfusunun geleceği açısından net tavırlar sergilemesi kaçınılmaz bir gereklilik gibi duruyor.